

En afton i Idun.

et är första lördagskvällen i månaden. Den mindre salen i Hôtél Phœnix' festvåning ser ännu tämligen folktom ut, men klockan är ej håller mer än sju.

Bland de tidigaste på platsen är en äldre man med hvitt hår och skägg. Han ler vänligt och kamratligt mot en och annan yngre, hälsar med en verdensmans förbindlighet på andra, talar om tafloerna på väggen, om konsten i vårt land och på främmande ort nu och för årtionden sedan. Han har sett mycket och ej glömt hvad han sett, i synnerhet hvad han sett i Italien för fyratio år sedan. Alt står för hans ögon i ungdomens glada ljus. *Palma Vecchio* kallas han af vännerna, men gammal är professor Palm blott till åren.

Där kommer en yngre man, åt minstone ett fjärdedels århundrade yngre än den förre, en som nickar och ler åt hvar och en, som känner alla, är vän med alla och tages i anspråk af alla. Genast är han omgifven af flertalet bland de närvarande, hälsad, tilltalad, tillfrågad. Han slår sig ned vid ett bord vid långväggen, midt emot ingången, tager fram åtskilliga papper, har mycket att bestyra, men svarar på alla frågor, lemnar alltid tillfredsställande upplysningar, under det han samtidigt inlåter sig i skämtsamt munhuggeri med någon närmare vän af alla de närvarande nära vännerne.

Blicken lyser så muntert mot de kringstående. Hela ansigtet ler, ett fylligt, men icke fetlagdt ansigte med helt skägg, brunt, något litet uppblandadt med ett och annat blondt strå, en blondhet som tiden åstadkommit. Men det är också alt hvad tiden kan göra åt den

mannen. Harald Wieselgren är den ständigt ungdomlige sekreteraren, i själfva verket ledaren, hos Idun, ungdomsgudinnan, hennes förtrogne, hennes biträde, rådgifvare, ombud och — hennes herskare. Gudinnan kan intet företaga utan sin förste och ende statssekreterares medgifvande.

Fram till bordet kommer ett annat leende ansigte, aldeles skägg-löst, men omgifvet af så mycket rikare, mörkt, föga grånande hår. Det är också en ungdom, men till åren mycket äldre än den sist nämde, en man som sedan han i ett par årtionden drivvit köpenskap i stor skala och vid flere riksdagar suttit i borgareståndet, varit Sveriges kommissarie vid den andra verldsutställningen i London, där-efter innehaft finansportföljen, nu i lång tid presiderat i ett kollegium, hvilket, ehuru dömdt till döden, har åt minstone en lefnadsfrisk styresman som aldrig underlåter att hälsa på hos Idun, där han sedan många år är som barn i huset. Presidenten Wærn tillhör gudinnans förtroligare umgängeskrets.

Dit hör också unge Bäckström, Per Olof, amiralitetskamrarrådet, den historiske författaren, hvilken vid fyllda 81 år ännu är lika arbetsduglig, arbetsifrig och arbetslycklig. Alt detta har han naturligtvis Idun att tacka för, ty han är en af hennes älsklingar och försummar icke att en gång i månaden infinna sig på hennes mottagningar, hvarifrån han alltid bär med sig hem ett af gudinnans äplen, och det är på detta han lever, under det han gifver egna arbeten och Starbäcks äfven en förlängd lifstid.

Där kommer en gammal sjöbjörn, säker och vänfast, leende och skämtsam i all sin styrka, en som rest jorden rund redan för några och tretio år sedan, men tycks kunna göra om det när som helst, blott han finge taga Idun med ombord, men så långt har man ännu icke hunnit: fruntimmer äro förbjuden vara om skeppsbord. Därför stannar kommandörkapten A. Fries tills vidare i land och umgås med Idun på det torra. Han är icke den ende af sjövapnet som idkar det umgänget. Bland dem som tidigast infinna sig synes alltid kommandörkapten Ekelöf, hvilken en gång kom i sällskap med franske kaparen Jean Bart som han väckt upp från de döda och förestälde för sällskapet. Kommendören Arwidsson är också tillstädes, när han kan slippa från sina sjökort, liksom sjömålaren, kaptenen och sjökrigsläraren Jakob Hägg, och den af sjömännena och sjömålarna som

H. Wieselgren.

aldrig saknas är underofficern vid flottan C. F. Svensson. Bland män af yrket får man kanske också räkna Albert Berg, hvilken på sitt sätt lifligt samtalår med kamraterna, marinmålarna.

Så kommer generalstaben, åt minstone dess chef, frih. Rappe, öfverste P. Fries, öfverstelöjtnant Crusebjörn, kapten Björlin och ännu några andra militärer. Krigets män blanda sig med fredens.

Klockan lider mot åtta, och salen är snart alldeles fylld. På golfvet är trängsel. Generaldirektör Troilius är trogen sin kärlek till ungdomsgudinnan, och det är justitierådet Olivecrona också. De två saknas sällan, lika litet som rektor af Sillén, förlagsbokhandlaren Bohlin (f. d. firman N. M. Lindh i Örebro), och många flera af gamla gardet, hvilket väl en gång kan dö, men aldrig viker från ungdomligheten så länge det lefver.

Framför konstutställningen är alltid fullt med konstdryftande och kritiserande iduneser, och det går hett till under den skarpt lysande rampen, som så välvilligt hjälper fram taflornas goda egenskaper och så obarmhertigt pekar på de svaga sidorna. Där ha flera af våra förnämsta konstverk fått sitt ljusdop, både målningar och bildhuggarverk. Konstnärerna själfva äro alltid angelägna att få sina arbeten utställda i Idun, där de kunna göra räkning på en sakkunnig kritik. I granskandet af utställningsväggen träffar man alltid kanslirådet Sander, den varme konstvännen, professor Gellerstedt, något dystert att se på, men roligt att höra, professor Curman, läkaren, balneologen, konstvännen och konstnären, och andra med samma tycken.

Längst upp i hörnet, närmast utställningen, bruka också bildkonstnärerna ha sitt samlingsbord. Där träffas vanligtvis professorerne Malmström, Winge, Saloman och några af de andra målarna. Där synes ock John Börjesons, bildhuggarens, kraftiga personlighet, och där syntes för icke länge sedan Fritiof Kjellbergs blida drag. De unga konstnärerna saknas icke, åt minstone såsom gäster, då de besöka Stockholm, t. ex. den käcke Carl Larson samt en och annan af öfrige morske »opponenter». Arkitekterne Jacobsson, Grundström, Dahl, Isæus m. fl., träffas också, och gravören Lindbergs skämt lifvar en särskild grupp.

Vid motsatta långväggen finner man vanligtvis Oskar Sandahl och några andra professorer, in- och utländska, lärare från Upsala universitet och Stockholms högskola, Karolinska institutet ej att för-glömma. Santesson vistades där gärna på stående fot intill dess föredraget tog sin början, och professor Rossander gör fortfarande den ena lyckade operationen efter den andra i kvick samtalston. Till den peripatetiske skolan måste man räkna den ständigt på rörlig fot lefvande veten-

skapsakademi-bibliotekarien Ahlstrand, hvars lifliga sinnelag är så äkta idunesiskt.

I grupperna på golfvet synas Edvard Swartz, skådespelaren, Frans Hedberg, teaterförfattaren, och någon gång lyser Anders Willmans vänliga anlete upp ett ganska stort område, men i allmänhet ser man ej mycket till de sceniska konstnärerna, hvilka ofta äro af sin tjänstgöring hindrade att infinna sig. Bland de flitigare i sällskapet äro dock skådespelarne Christiernsson och Personne. Någon gång kommer Viktor Holmqvist, glad och vänlig.

Bland sällskapets många vetenskapsmän saknas sällan professorerna Chr. Lovén och Gyldén, och en af de lefnadsfriskaste »idunesare» är Axel Key, hvilken kommer i sällskapet för att röka sina tio sista cigarrer, så vida han ej spar ett halft dussin till det nattarbete som kanske väntar honom efter hemkomsten under det inträdande dygnets första timmar. Hvad är det som bibehåller den långt in på femtiotalet hunna vetenskapsmannen, riksdagsmannen, komitéledamoten m. m. vid oförsvagad arbetskraft? Hvad är det som åstadkommer, att hans anlete ständigt är lika strålande gladt, lika ungdomligt leende? Det är naturligtvis för att han lefver på så förtrolig fot med Idun.

Det är samma förhållande med Gustaf Retzius. Det har sagts, att han, som lär ha känt sig något nervös efter fullbordandet af stora vetenskapliga verk, hemtat nya krafter, då han öfvertog ledningen af en stor daglig tidning. Men rätta orsaken att han icke blott stod ut med, utan äfven kände sig stärkt af ett så öfveranstängande arbete var att denne vetenskapsman, lärare, skriftställare och tidningsledare är en af Iduns egen familj.

Hvad tror ni är orsaken till Nordenskiölds uthållighet bland yttersta nordens is? Alldeles detsamma. Se, så lugn och säker han nu sitter i soffhörnet i salongen närmast salen, röker och smuttar på något drickbart i godt sällskap. Det är på samma sätt med alla iduneser, alla *sanna*, såsom bibliotekarien Wieselgren skulle säga, d. v. s. de som varit trogna i många år, som icke försumma någon sammankomst och icke gå alt för tidigt hem.

Cigarröken ligger i täta moln i de två nämnda rummen. Om man icke ser sina vänner, hör man dem dock. Nämnden, Iduns konstitutionela styrelse, ett nästan uteslutande professorsregemente som regelbundet återväljes hvarje år, återkommer från ett af de inre rummen, dit den en kort stund förut drog sig tillbaka för att regera litet. Ett klubbslag höres från salen. Det är gudinnans statsminister, som med Idunsäplet äskar ljud och sedan uppläser namnen på de lycklige som invalts till ledamöter samt på dem hvilka äro gäster för aftonen och dessas borgesmän, d. v. s. som anmält dem och svara

för dem. Att antagas till ledamot i detta sällskap är icke lätt. Därtill fordras hela nämndens enhälliga bifall. En enda svart kula är tillräcklig att aflägsna hvilken kandidat som helst. Men på detta sätt har Idun kunnat upprätthålla sitt anseende, och ingen insläppes som ej gjort sig bemärkt inom konsten, vetenskapen, literaturen eller statsmannavärfvet.

Därpå omnämner hr Wieselgren konstutställningens innehåll och meddelar hvad som utgör föremål för aftonens föredrag samt af hvem detta föredrag skall hållas, liksom han erinrar om att tobaksrökning icke får förekomma under föredraget i det rum där det hålles. Dessutom begagnar han tillfället att tillkännagifva, det sällskapets medlemmar äro alldeles oförhindrade att erlægga de 7 kr. 50 öre, som betalas i årsafgift, i fall de icke gjort det redan på decembersammankomsten, sällskapets ekonomiska.

Klockan är half nio. Alla stolar i salen ha framflyttats på golvet och vaktmästarne ha inburit förstärkning till sittplatserna. De intagas vanligtvis af sjuttio eller åttio personer, under det de öfriga närvarande sprida sig i smårummen. Antalet af närvarande iduneser håller sig för det mesta omkring hundra. I sin helhet räknar sällskapet öfver 300 ledamöter. Den medlem som skall hålla föredrag har icke någon talarestol till sitt förfogande, utan ställer sig helt enkelt vid ena långväggen midt för de församlade och börjar utan vidare förberedelser. Vanligtvis äro dessa föredrag af stort intresse, än naturvetenskapliga, än historiska, än rörande någon kulturfråga, än behandlande ett statsekonomiskt ämne eller någon ny uppfinning, o. s. v. Sällskapet har tillräckliga krafter för att verka inom dessa olika afdelningar. Om man ville samla alla de föredrag, som under tjugufem år hållits i Idun, skulle man få en hel *Encyklopedi* för mänskligt vetande och ett icke ovigtigt bidrag till lösningen af de naturvetenskapliga, nationalekonomiska och konstnärliga frågor som sysselsatt oss under de senare två årtiondena. Någon gång utbytes föredraget mot en konsert, anordnad och utförd af sällskapets musikaliska afdelning.

Föredraget får ej räcka längre än en timme. Efter dess slut föres man af den »ledande principen» ut i matsalen, som är våningens stora och präktiga, väl upplysta festsal, där en smaklig aftonmåltid är framdukad. Under denna måltid få utländska gäster, hvilka ofta förekomma i Idun, göra bekantskap med svenska rätter och bordsvanor.

Det är ej utan sitt intresse att se, huru fransmannen med ett visst misstroende smakar på sillen och nästan ryggas tillbaka för den oskalade potatisen. En liten japaner står i skuggan af den store Hans Hildebrands, riksantikvariens, väldiga nordmannaskägg och kastar ett

snedt ögonkast på bränvinsflaskan. Nordamerikanen går helt obehindradt fram vid sidan af sin konsul, öfverste Elfving, och det kan hända, att sjelfva Förenta staternas sändebud är fullkomligt hemma i våra förhållanden, såsom händelsen var med hr Thomas, hvilken obehindradt talade vårt språk. Han försummade aldrig någon sammankomst i Idun, och hr Rufus Magee, hans efterträdare, visar också berömvärda bemödanden att varda en »sann idunesare».

Måltiden fortskrider under glada samtal, och det kan hända, att man någon gång öfverraskas af en ovanligare stek än den som merendels framsättes, såsom då prof. Nordenskiöld för åtskilliga år sedan lät oss smaka på ett kött, som legat i fyrtio år på någon ishafsstation och befans vara en riktig läckerhet.

Man återvänder till sällsapsrummen, och nu börjas »nachspielet», såsom det med artig eftergift för germanskt språkbruk kallas hos den nordiska ungdomsgudinnan.

Man går icke kring ett stort bord och sörplar ur hvarandras glas, en afskyvärd osed på svenska sexor, utan man sitter kring många små bord i förtrolig vänkrets och dricker ur sitt eget glas, men har sinne för hvad som tilldrager sig i allmänhet. Drycken är efter tycke och smak. Full frihet herskar, och det händer, att vattenglaset klingar med punschglaset, kanske med ölmuggen.

Nu äskas ljud. Hr Wieselgren talar i fullkomligt obunden stil, hjärtligt och roande, han föreslår en skål för dem som under aftonen hufvudsakligast bidragit till sällskapetets nöje och nytta, såsom den medlem hvilken hållit föredraget samt den eller de som bidragit till konstutställningen, och skålen drickes under jubel och bifallsskratt.

Den outtröttlige ledaren finner alltid tillfälle att föreslå nya skålar, och alla drickas de af alla, svenska statsråd och norska statsråd, hvilka sällan saknas, konstnärer, unga och gamla, skriftställare af olika åldrar och skolor, vetenskapsmän och storslöjdidkare.

Så har Stockholms Idun nu lefvat och verkat i mer än ett fjärdedels århundrade. Det var den 22 november 1862 som sällskapet stiftades af Harald Wieselgren, Adolf Nordenskiöld, Axel Key, Ivar Hallström, Edvard Berg och Janne Höckert. Sedan dess har, en gång i månaden, med undantag af årets två sommarmånader, intelligensens män från skilda läger samlats under ungdomsgudinnans hägn för att utbyta idéer och hos sig och andra främja den friskhet och spänstighet i sinnet som gifva kraft till fortsatta sträfvanden. Friskheten och spänstigheten framkallas och bevaras i synnerhet af den från hvarje slags pedanteri frigjorda stämningen och af den fullständiga jämlikhet som råder mellan höge och låge, statsämbetsmannen och konstnären eller skriftställaren.

Enär gamla Idun, så kvinna hon än är, icke fördrager fruntimmer på sammankomster, ha Stockholms intelligenta damer skaffat sig en ny Idun, hvilken i sin ordning icke vill veta af några herrar i sina samkväm. Sällskapet *Nya Idun* stiftades 1885 och har till ändamål att, oberoende af alla partiåsigter, bereda kvinnor med olika verksamhetsområden men gemensamma intressen tillfällen till enkla och innehållsrika samkväm. Till medlem af sällskapet kan en hvar bildad kvinna antagas som egnat sig åt något intellektuellt lefnadskall eller hyser utpräglade vetenskapliga, konstnärliga eller samhällliga intressen.

Huru det tillgår hos Nya Idun kan *man* ej så noga veta, men det har dock försports, att den riktigt kvinliga ungdomsgudinnan tagit sin äldre, med endast manspersoner sällskapande namnsyster till förebild uti alt och därför har, liksom hon, sammankomst kl. 7 första lördagen i hvarje månad, dock med undantag af juni—september, under det gamla Idun har blott två månader sommarlof. Afgiften är ock billigare. Nya Idun kräver blott 2 kr. i årsavgift samt 1 kr. vid inträdet. Nämnden består af 20 medlemmar med ordförande, sekreterare och kassaförvaltande värdinna samt deras ersättningskvinnor. Liksom hos den äldre ungdomsgudinnan hållas föredrag och konstutställningar, men Nya Idun har dess utom diskussion, och hvarje medlem kan väcka förslag till diskussionsämne för näst följande samkväm, hvarefter genom omröstning ett af de föreslagna ämnena utväljes.

Bland nämnden under första året märktes författarinnorna Alfhild Agrell, Ann-Charlotte Edgren, Amanda Kerfstedt, Mathilda Roos, fil. d:r Ellen Fries, lärarinnorna Anna Whitlock, Ellen Key och Anna Sandström, målarinnan Anna Norstedt, träskulptrisen Selma Giöbel, fruarna Calla Curman, Gylden, Höjer, Montelius, Zethräus m. fl. på intelligensen olika områden framstående fruntimmer.

